

STEVEN J. BRAMS, *Game Theory and Politics*, New York: Free Press, 1975, XIX + 312 ss.

Steven J. Bramsin teos eroaa aiemmin yhteiskuntatieteiden käyttöön tarkoitetuista peliteorian esityksistä lähinnä siinä suhteessa, että teoksen systematiikka perustuu sovellutusalueen, politiikan, systematiikkaan pikemmin kuin peliteorian taustana oleviin systematisointeihin. Niinpä onkin luultavaa, että moni politiikan tutkija tarttuu teokseen toiveikkaana odottaen vihdoin saavansa tietää, miten peliteoriaa oikein sovelletaan faktuaaliseen tutkimuskohteeseen. Lukijalle, joka katsoo peliteorian arvon ilmenevän sovellutuksissa ja erityisesti siinä, miten mielenkiintoisia poliittisia ilmiöitä sen avulla kyetään ennustamaan tai selittämään, teos tuottaa kuitenkin pettymyksen. Syy ei ole Bramsin eikä peliteorian, vaan lukijan: se, mikä on politologisesti mielenkiintoista ei tietenkään voi olla peliteorian ongelma. Edelleen: selitys- ja ennustuskyky eivät aina ole mielekkäitä kriteerejä teorioita arvioitaessa. Ideaalikaasuja koskevia teorioita olisi tuskin koskaan hyväksytty tieteellisiksi, jos niiden ennusteita olisi verrattu ei-ideaalisten kaasujen käyttäytymiseen.

Bramsin teoksen politologinen relevanssi on lähinnä siinä, että teos kokoaa yksien kansien väliin keskeisimmät politiikan tutkimuksen alueet, joilla peliteoreettista käsitevälineistöä on katsottu voitavan käyttää, sekä ne keskei-

simmät tulokset, jotka vastaavilla peliteorian tutkimusaloilla on saavutettu. Teoksesta löytyy esimerkkejä, jotka luonnollisesti tekevät siitä käyttökelpoisen alkeisteoksen, mutta jotka samalla saattavat antaa aiheen mainitunlaiseen virhetulkintaan peliteorian luonteesta suhteessa faktuaalitieteisiin. Jos peliteorian merkitystä arvioisi yksinomaan Bramsin tarkastelemien esimerkkien valossa, olisi tulos peliteorian kannalta tyrmäävä, koska analysoitavat tilanteet ovat varsin pitkälle pelkistettyjä ja siten yleensä politologisesti triviaaleja.

Teoksen ensimmäisessä luvussa tarkastellaan kansainvälisten suhteiden pelejä. Käytetyt esimerkit ovat kovin perinteisiä; Bismarckin meren taistelu on mukana kuvassa jälleen kerran esimerkkinä kahden henkilön nollasummapelistä. Samoin kenraalien Bradley ja von Kluge strategiset pohdiskelut Avranches'n taistelun aattona muodostavat sen materiaalin, jonka valossa esitetään kahden henkilön nollasummapelien teorian perustuloksia ja kysymyksenasetteluja. Muista kahden henkilön »kansainvälisten suhteiden» peleistä esitellään vangin ongelma- ja jänishousupeli. Ensimmäisessä luvussa annetaan kaiken kaikkiaan varsin laaja yleiskuva kahden henkilön peliteorian perusteista. Itse asiassa ei-nollasummapelien kohdalla keskustelua voidaan pitää jo alkeistasoa pitemmälle vietyinä. Joka tapauksessa luku antaa hyvän pohjan aihealueen myöhemmille tarkasteluille. Sen sijaan en kykene täysin näkemään, mikä oikeuttaa luvun otsikon »Kansainvälisten suhteiden pelit».

Toisen ja kolmannen luvun teemana ovat kvalitatiiviset ja kvantitatiiviset äänestyspelit. Terminologia on ehkä hieman yllättävää, kuten muutamissa muissakin Bramsin teoksen yksityiskohdissa. Kvalitatiiviset äänestyspelit pitävät nimittäin sisällön olennaisesti sen, mitä muualla on kutsuttu äänestysinstitutioiden muodostumisen tarkasteluksi («constitution-building») ja päätössääntöjen toimivuuden analyysiksi. Kvalitatiivisia äänestyspelejä koskevan toisen luvun antina on aiemmin täysin hajallaan olevan materiaalin kokoaminen: äänestysmenettelyt, strateginen äänestäminen ja äänestystulosten tasapaino esitetään luontevasti toisiinsa suhteessa olevina käsitteinä. Toisessa luvussa on myös lyhyt keskustelu

äänestysparadoksista. Kolmannessa luvussa tarkasteltavat kvantitatiiviset äänestyspelit eroavat kvalitatiivisista siinä, että edellisissä äänestäjillä oletetaan olevan tietyn intensiteetin omaavia preferenssejä, kun taas kvalitatiivisissa äänestyspeleissä heillä oletetaan olevan ainoastaan tietty vaihtoehtojen preferenssijärjestys. Nyt puheena oleva ero on tunnettu kollektiivisen päätöksenteon teoriassa. Onhan selvää, että valittavan voittokriteerin oikeudenmukaisuus ja demokraattisuus riippuu ratkaisevasti siitä, voidaanko tarkasteltavassa päätöksentekotilanteessa tehdä (ja, jos voidaan, niin millä perusteilla) mainitunlaiset oletukset. Brams tarkastelee erityisesti suhteellista vaalitapaa ja sen kahta edellytystä: 1) äänestäjien tulisi kyetä ilmaisemaan preferenssiensä intensiteettiä jollakin tavalla, ja 2) äänestäjien organisoiduilla ryhmillä tulisi olla mahdollisuus taata itselleen edustus päätöksentekotilanteissa suurin piirtein suhteessa ryhmän kokoon. Brams analysoi erilaisia äänestysmenettelyjä, jotka täyttävät nämä ehdot, sekä erilaisia äänestysstrategioita enemmistö- ja vähemmistöryhmille. Keskustelu on valitettavan lyhyt, mutta joka tapauksessa varsin valaiseva lukijalle, joka ei ole tullut ajatelleeksi peliteorian yhteyksiä politologian perinteellisimpiin tutkimusalueisiin.

Preferenssien intensiteetit muodostavat lähtökohdan myös neljännen luvun keskustelulle ääntenvaihtopeleistä. Tässä luvussa Brams esittelee preferenssien intensiteetteihin perustuvan tavan välttää äänestysparadoksi. Samalla osoittautuu kuitenkin, että rajoituksitta käytävä ääntenvaihto johtaa toisentyppiseen paradoksiin, joka on olennaisesti sama kuin $n:n$ henkilön vangin ongelmapelin asetelma. Viidennessä luvussa Brams tarkastelee valta-indeksejä, joiksi hän on valinnut mm. Shapleyn ja Shubikin kehittämän mitan sekä Banzhafin indeksin. Luku sisältää varsin mielenkiintoisen keskustelun eri indeksien teoreettisista ominaisuuksista. Erityisen huomionarvoinen on keskustelu James S. Colemanin konstruoimista valtaaindekseistä, jotka suomalaisessa politologiassa ovat jääneet lähestulkoon kokonaan huomiotta.

Kirjan kaksi viimeistä lukua käsittelevät jo tutuksi käyneitä aihepiirejä: koalitioteoriaa ja

vaalikilpailua. Koalitioteoriassa esitellään Luccen ja Rogowin mallia, Rikerin kokoperiaatetta sekä poliittisten toimijain tavoiteasettelua. Äänestyskilpailua koskeva luku saattaa tuntua suomalaisesta lukijasta hieman periferiseltä, se käsittelee nimittäin Yhdysvaltain presidentin vaalimenettelyä ja erilaisia ehdokkaiden toimintastrategioita. Tässäkin luvussa Brams on onnistunut tiivistämään varsin laajan keskustelun, joka aiheesta on käyty lähinnä amerikkalaisten tutkijoiden piirissä.

Bramsın teosta on pidettävä lähinnä oppikirjana. Se tuskin vaatii kovin paljon esitteitä analyttisestä politiikan teoriasta, joskaan en suosittelisi sitä ensimmäisenä aihealueen teoksena kurssivaatimukseen. Verrattuna esim. Rikerin ja Ordeshookin teokseen **An Introduction to Positive Political Theory**, Bramsın kirja on keskitetympi ja ehkä jonkin verran helpompi omaksua. Puutteena mainittuun

teokseen verrattuna pitäisin sitä, että Brams ei kiinnitä suurtakaan huomiota analyttisen teorian erityisluonteeseen suhteessa sovellutuksiin. Toisin sanoen teoksen ja yleensä peliteorian kytkentä politiikan tutkimuksen muihin virtauksiin jää Bramsın teoksessa suorittamatta. Analyttisen politiikan teorian kirjallisuuden ehkä suurimpana aukkona on sopivan alkeisteoksen puuttuminen. Mainitunlaisen teoksen tulisi nähdäkseni sisältää juuri peliteoriaan perustuvien tutkimusotteiden metodologisten aspektien selvittelyä, jotta vaativamman peliteoreettisen kirjallisuuden omaksuminen kävisi mahdolliseksi ja mielekkääksi. Bramsın teosta voi vilpittömästi suositella henkilölle, joka on jollakin tavalla kyennyt hankkimaan mainitunlaiset metodologiset esitiedot. Samoin sitä voi suositella kurssikirjaksi jonkin johdantoteoksen jälkeen.

Hannu Nurmi